

Parisdə dolma bişirib, "Şuşanın dağları" nı oxuyan azərbaycanlı

Qızlarına Uduza Şuşa və Leyli Şuşa adlarını qoyan Təranə Allahverdiyeva-Monbarbü: "Çalışıram ki, ermənilər məqsədlərinə nail olmasınlar"

Uzun müddət idi ki, Təranə Allahverdiyeva-Monbarbü adlı, əslən Qarabağdan olan vokal ifaçısının Parisdə yaşadığı, "Təranə Paris Bakı" ləqəbi ilə məşhurlaşdığından xəbərdar idik. İfaçı ölkəyə gələr-gəlməz, biz də onunla görüşmək istədik. Fikirləşdik ki, yaqın "Bonjour" deyə-deyə, yarıfransız, yarı-Azərbaycan dilində danışacaq. Ancaq müsahibimiz bizi çox təəccübləndirdi. Şirindilli, Qarabağ ləhcəsini unutmayan müsahibimizin dilindən Şuşa kəlməsi düşmürdü.

İki qız övladı olan Təranə Allahverdiyeva onlara Uduza Şuşa və Leyli Şuşa adlarını qoyub. Deyir ki, hər dəfə onların adlarını çəkəndə, Şuşanı xatırlayır. Özü də məhz həyat yoldaşı Erik qızlarının ikinci vətənlərinin Şuşa olduğunu unutmaları üçün belə bir addım atmağı təklif edib. Cütlüyün bu qərarına yalnız "əhsən" demək olar.

- İki qız övladınız var - Uduza Şuşa və Leyli Şuşa. Övladlarınızın ad məsələsində deyərsən daha çox sizin sözlünüz keçib?

- (gülür) Elə deyil. Erik mənə sevəndə mənə bərabər mədəniyyətim, adətlərimi, ölkəmi də sevib. Hər dəfə düşünürəm ki, elə bil Erik Azərbaycanda anadan olub. Çox zaman forumlarda, sosial şəbəkələrdə hansısa erməni öz lobbiciliklərini yürüdəndə, Erik ona cavab yazır ki, siz yanlış düşünürsünüz, böyük təşkilatlar sizin haqqınızda bu fikirdədir. O, Azərbaycan haqqıqlarını dünyaya çatdırır. Mən elə şeylərə vaxt tapa bilmərəm. Hər dəfə deyirəm ki, elə bil sən şuşalsan. Erik mənim vətənim, ölkəmi çox sevir və hər yerdə onun haqqıqlarını müdafiə edir.

O ki qaldı qızlarının adlarına, onlar dünyaya gələndə, biz belə qərara gəldik ki, hər ikisinə azərbaycanlı adı qoysaq. Uduza nəmənin, Leyli isə anamın sevdidiyi addır. Anam uşağ vaxtı mənim adımla Leyli qoymaq istəyib. Atam isə onun fikri ilə razılaşmayıb. Həm də milli operamızı olan "Leyli və Məcnun"u çox sevirdim. Qızlarının ikinci adı da Şuşadır. Fransada əsas addan sonra sən ikinci ad da qoya bilərsən. Bu adı ona görə qoyduq ki, uşaqlar Şuşanı unutmazınlar və bilsinlər ki, onların bir tərəfi azərbaycanlıdır. Qızlarıma Şuşa adının qoyulması Erik tərəfindən yürüdülməmiş çox gözəl fikirdir. Erikin bu fikrini dəstəklədim. O, dedi ki, qızlarımız gələcəkdə maraqlansınlar ki, onların ikinci vətənləri də var.

- Onlar Qarabağ haqqında məlumatlıdırlar?

- Hələ yaşları çox azdır. Böyük qızım Uduzanın 7, Leylinin isə 6 yaşı var. Onlara müharibə barədə heç nə deməmişəm. Sadəcə olaraq Qarabağdan danışmışam. Müharibə, neqativ hadisələr haqqında heç nə danışmamışam. Gələcəkdə Şuşaya getmək istəsələr, hər şeyi onlara izah edəcem.

- Azərbaycanca danışa birlərmisən?

- Çox az. Onlar Fransada böyüyüblər. Fransız dilində təhsil alırlar, çevrələri, dostları fransızlardan ibarətdir. Ona görə Azərbaycan dilində çox da ünsiyətdə ola bilməkləri adam yoxdur. Tez-tez anamla danışırıq, o da fransız dilində. Evdə Azərbaycan dilində bir mən danışırıq.

- Repertuarınızda ən çox sevən mahnıların biri də "Şuşanın dağları" mahnısıdır. Heç Şuşanı xatırlayırsınız?

- Şuşanı hər zaman xatırlayıram. "Şuşanın dağları" mahnısını bir layihəyə salmışam və konsertlərimdə onu da ifa edirəm. "Azərbaycan ruhu" adlı layihə ilə konsert proqramlarımız baş tutub. Biz orada videoçarx vasitəsi ilə Azərbaycanın ümumi görüntüsünü əks etdirmişik, əsas görüntünü isə Qarabağı yönləndirmişik. Mən orda həm də ifadan əvvəl mahnının nədən bəhs etdiyi haqqında tamaşaçılara məlumat verirəm. Bu layihəni bir dəfə təqdim etmişik. Orada Qarabağın işğal

olunması haqda danışırıq, doğulduğum şəhərə dönə bilmədiyimi deyirəm. Səhnədə Azərbaycandan xalçalar, milli atributlar, xonça, Şekidən gələn mis qablar qoymuşuq. Bir sözlə, biz o səhnədə Azərbaycan ab-havasını yaratmışıq. Hətta bu konsertimdə erməni vətəndaşları da iştirak edirdi. Onlar konsertin sonunda yaxınlaşıb, bildirdilər ki, bu, siyasetdir, biz istəməzdik ki, belə olsun.

- Adətən xaricdən gələn vətəndaşlarımızdan hansı müğənnilərimizin orada tanındığını soruşurlar. Məsələn, əminəm ki, Parisdə xalq artistimiz Alim Qasimovu yaxşı tanıyırlar. Çünki hər il azı bir dəfə muğam ifaçımızı orada konsert verməyə dəvət edirlər.

- Haqqıqlətən də Alim Qasimov orada tanınır. Fransız kitabxanasında və bəzi satış obyektlərində onun albomları yer alıb. Təəssüf hissi ilə qeyd edirəm ki, başqa ifaçılarımızı tanımırıq. Son zamanlar Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə milli musiqimizin təbliği ilə bağlı Parisdə caz, muğam kimi layihələrin baş tutması nəticəsində fransızlar bizim musiqiyə maraqlanırlar. Misal üçün, mən konsert proqramı ilə çıxış edəndə, orada milli musiqilərimizə də kifayət qədər yer ayırıram və proqramımın yarısı caz, yarısı isə milli mahnılarımızdan ibarətdir. Görürəm ki, həm dilimiz, həm də musiqimizlə maraqlanırlar.

- Hazırda Fransada hansı musiqilər daha çox sevilir və dinlənir?

- İstənilən dövrdə klassikanın öz dinləyiciləri olub və bu yənə də belədir. Klassika heç zaman Fransada dəbdən düşməyib. Bu öz yerində. Hazırda Fransada ən çox sevilən musiqi repdir. Ona hip-hop deyirlər. Orada bu janr ən çox satılan musiqi növüdür. Gənclər bunu daha çox dinləyir və maraqlanırlar.

- Bizdə ifaçıların əsas gəlir mənbələri el şənlikləridir. Bəs Fransada vəziyyət necədir? Orada toy biznesi varmı?

- Fransada toylar bir az fərqlidir. Bizdə toy müğənnilər və aparıcılar idarə edir, onlarda isə DJ-lər. Müğənnini toya qonaq kimi dəvət edirlər və o, ya toyun əvvəlində vals oynayırkən oxuyur, ya da tort kəsildən zaman. Bu zaman da bəylə gəlinin seçdiyi mahnı yer alır. Toy edən cütlüklər toylarında hansı musiqilərin səslənəcəyini əvvəlcədən müəyyənləşdirirlər. Fransada toydan əvvəl şərab içilir, tanışlıqların əsası qoyulur. Bu ərzədə caz dinləməyi çox sevirlər. Həmin tanışlıq mərasimində canlı ifa eşitmək üçün ifaçılara müraciət edirlər. Fransada ifaçıların əsas gəlir

mənbəyi toylar deyil. Onlar korporativ tədbirlərdən, daha böyük layihələrdən gəlir əldə edirlər.

Noyabrda çoxlu anma gecələri keçirilir və bu gecələrdə ifaçılar daha çox qazanır. Belə ki, noyabrda Halloween bayramı keçirirlər. Bu çox qədim bir adət-ənənəyə söykən bir bayramdır. Fransızlarda buna "Tusen" deyirlər. Onlar bu bayram vasitəsilə dünyasını dəyişən yaxınlarını xatırlayırlar. Bu ərzədə Fransada qəbiristanlıqlar elə gözəl olur ki, insan ora baş çəkmək istəyir...

- Yeni qəbiristanlıqları bəzəyirlər?

- Xeyr. Fransada qəbiristanlıqlar şəhərin ortasında olur. Qəbiristanlıqlar parkin içində salınıb. Doğmaların qəbrini ziyarət edənlər, həmin parkda dincəlmək imkanı da əldə etmiş olur. Paris çox qədim şəhərdir. Onlar bununla bərabər həm də bayram keçirirlər. Müəyyən mövzu seçirlər və onunla əlaqədar konsertlər təşkil edirlər. İfa olunan musiqilər də məhz o mövzuya həsr olunur.

- Təranə xanım, bildiyimiz qədər, fransızların milli rəqsləri yoxdur. Düzdür?

- Fransızların milli rəqsi "Frenç cancan" dır. Bu rəqs çox çətindir. Onu hər kəs oynaya bilmir. Rəqsin içərisində akrobatik hərəkətlər var. Bizim rəqsimizin növləri çoxdur və qədim tarixə malikdir.

- İki mədəniyyət, iki sivilizasiya arasında hər hansı çətinlik yaşayırsınız?

- Düzünü desəm, heç bir çətinlik yaşamadım. Fransaya gələndə ilk çətinliyim dil ilə bağlı oldu. Bununla bağlı gülməli hadisələr yaşadım. Onlarda sözü ifadə edərkən hər hansı hərfi səhv deyəndə söz tamamilə başqa bir anlam daşıyır. Fransaya yeni gələndə bu çətinliklərlə üzləşdim və yaxın dostlarım da bilərəkdən bundan istifadə edərək mənə zarafat edirdilər. Fransız dilində hər söz iki mənəlidir. Onu da içərlində yaşadığa öyrənirsən. Universitetdə tələbə yoldaşlarım mənə zarafatlaşdılar. Biz öyrəşmişik ki, kişilərə başımızı əyərək, uzaqbaşı, əllə görüşək. Onlar isə buna əhəmiyyət vermirlər. Kişi və qadınla üzlerini toxundurub görüşürlər. Bir məclisdə mənə dedilər ki, bizim şəhərdə 10 dəfə öpüşüb görüşürlər. Düşündüm ki, böyük bir auditoriyası olan məclisdə hər adamla 10 dəfə görüşsəm, gerek bütün günümü orada keçirirəm. Təbii ki, bu, bir zarafat idi.

Fransaya gətməmişdən əvvəl oradakı ab-havaya özümü öyrətdirmişdim. Anam fransız dili müəllimidir və hər zaman bizə Fransa barədə danışdı. Anam uşaqlıqdan bizdə xarici dillərə sevgi aşılayıb. Mən Fransanı görməmişdən ora vurulmuşdum. Fransada öz həyat yoldaşımın tanış oldum. Orada xüsus

çətinlik yaşamadım. Düzdür, Fransaya yeni gələndə yeməklərlə bağlı çətinlik çəksəm də, sonra öyrəşdim. Hər dəfə Azərbaycan yeməkləri də bişirirəm. Bizim milli yeməklərimizin hazırlanması çox vaxt aparır deyər, orada asan başa gələn yeməklər hazırlayıram. Çalışırım ki, uşaqların yeməyinə çox diqqət yetirəm. Fransanın yeməkləri çox zəngindir.

- Bəs həyat yoldaşınızla necə tanış oldunuz?

- Onunla tələbə vaxtı tanış oldum. Erik kimi biri ilə ailə qurduğum üçün çox xoşbəxtəm.

- Valideynlərinizin Erikə münasibəti necə oldu?

- Ailəm hər zaman mənə güvənib, Təranə nə etmək lazım olduğunu yaxşı bilir, deyiblər. Ona görə də heç zaman mənə nigran qalmayıblar. Anam fransız ruhu ilə böyüyüb. Babam anamın adını Luiza qoyub. Anama deyirdilər ki, özünüz Laçında anadan olmusunuz, adınızsa Luizadır.

- Siz Şərq təfəkkürü ilə böyümüsünüz, həyat yoldaşınız isə Qərbi. Bu sizin ailədə hər hansı problem yaratdı?

- Ailədən, insanlardan çox şey asılıdır. Mən öz yarımı tapmışam. Yoldaşımın tanış olanda mənə elə gəlirdi ki, biz 10 ildir bir-birimizi tanıyırdıq. O, Azərbaycana bəlkə də 15 dəfə gəlib. Azərbaycanı çox sevir, mətbəxinin vurğundur. Tez-tez mənə deyir ki, lüləkəbab, dolma bişir. Mən onunla çox xoşbəxtəm.

- Musiqi ilə ölkələr arasında nə dərəcədə dostluq münasibətləri qurmaq olar?

- Musiqi sərhəd tanımır. Onunla bir çox məqsədlərə nail olmaq mümkündür. Avropa Oyunları zamanı Fransa milli televiziyanın şərhçisi oldum. O qədər yaxşı alındı ki, mənə dedilər ki, Azərbaycanı tanıyırsınız, canlı efirdə rahat danışa bilərsiniz. Mən də yaranan fürsətdən istifadə etdim. Orada Qarabağdan da danışdım. Redaktor kamera arxasında nə qədər etiraz etsə də, mən Qarabağ haqqıqlarını dünyaya çatdırdım. Verilişdən sonra mənə dedilər ki, sizin danışdıqlarınız haqqında o qədər də məlumatımız yox idi. Avropa Oyunları zamanı oradakı həmkarlarımız bildirdilər ki, siz ermənilərə müharibə vəziyyətindəsiniz, ancaq yenə də onların nümayəndələrini öz ölkənizdə qəbul edirsiniz. Dedim ki, bu, Azərbaycan prezidentinin sülhməramlı addımıdır. Bu o deməkdir ki, biz sülhün tərəfdarıyıq. Məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasını istəyirik. Onlar buna çox təəccüblənmişdilər. Aprel döyüşlərində ermənilər özlerini Fransada elə təqdim etdilər ki, guya bizimkilər onları bombardman edir, öldürürlər. Ancaq mən onlara izah etdim ki, bu, özünümdəfədir. Əgər biz güllə atırıqsa, buna haqqımız var. Orada erməni mənşəli jurnalistlər çox canfəşanlıq edirlər. Fransada bununla bağlı sənədli ədəbi veriliş verildilər. Guya erməni əsgərləri güllələrin altında qalıb. Mən isə öz iradəmi bildirdim və dedim ki, o, ölən əsgər yad torpaqda nə axtarırdı ki? Orada informasiya verilmir ki, ermənilər Qarabağı zəbt ediblər. Bunların hamısı düşünülmüş bir siyasətdir. Onlar bizi işğalçı dövlət kimi tanıtmaya çalışırlar. Efir vasitəsilə dedilər ki, guya onları güllələyirik. Onlara davamlı hücumlar edirik. Məlumatlı belə çatdırırlar. Bizim də borcumuzdur ki, bu yalanları ifşa edək. Fransızların bir atalar sözü var: "Yalançı nə qədər çox çığırsa da, bu o demək deyil ki, yalan doğruya çevrilir". Çalışırıq ki, onlar məqsədlərinə nail olmasınlar. Canlı yayımdan istifadə etdim. Dedim biz qaçqınlarımızın sayı üzrə dünyada birinci yerdəyik, 1 milyon qaçqını var. Heç kimin öz torpağından öz torpağına qaçan qaçqını yoxdur. Mən danışdıqca onlar çox təəccüblənirdilər.

- Bəs o şərhədən sonra təzyiqlərlə üzləşmədiyiniz?

- Xeyr. Mən siyasətlə məşğul olmuram. Sənətimlə məşğul oluram. Danışmaq imkanım olsa, danışırıq. Mən Qarabağda anadan olmuşam. Nə var onu deyirəm. Hələ ki təzyiqlərlə üzləşməmişəm. Hər zaman hər şey diplomatik həll olunub. Mən "Sarı gəlin" mahnısını oxuyanda, erməni mahnısıdır deyirlərsə, bunu qəbul edə bilmərəm. Onların deməkləri ilə deyil ki, hər dəfə deyirəm ki, mahnının adı "Sarı gəlin"dir. "Sarı" da, "gəlin" də bizim sözdür. Onlara sözlün kökünü izah edirəm. Elə "Dolma"nın özü doldurmaq sözdündən gəlib. Bu o deməkdir ki, yarandığı yer hardır. Ermənilər bizim hər şeyimizi oğurlayıb, öz adlarına çıxarırlar. Onlar xaricdə çox güclüdür. Biz sussağ, onlar şər və böhtanlarına başqalarını da inandıra bilərlər.